

Genesis 37:12-28

Lucas 18:1-8

Gemeente van Jezus Christus,

ouders, grootouders, doe het je kinderen of kleinkinderen niet aan een lievelingskind te hebben. Het kan zijn dat je daarmee je lievelingskind zijn broers en zussen afneemt en hem de rest van zijn leven alleen doet zijn.

Als hij het al overleeft, zoals Jozef.

Wat bezielt een vader om die ene te bekleden met een prinselijk gewaad.

'Veelkleurig' zijn we gewend om te lezen, dat zou het ook kunnen zijn, maar meer nog lijkt het om een linnen gewaad te gaan dat anders dan bij werkende mensen koninklijk tot zijn polsen en zijn enkels reikt. Het gewaad zoals ook gedragen door de dochters van David.

Onverdraaglijk voor zijn broers. Wie zou hen deze emotie (afkeer, woede, bitterheid) kwalijk kunnen nemen?

Wat bezielt een vader om zijn zoon aldus gekleed naar een omgeving te sturen die voor hem de onveiligste plaats ter aarde is geworden: zijn eigen familie.

Wat bezielt een vader een zeventienjarige tachtig kilometer vanaf Hebron naar het noorden te sturen, naar Sichem.

Onverantwoord, alleen die tocht al, waarbij hongerige dieren en verkooplustige handelaren in gevaar niet voor elkaar onderdoen.

Daar bij Sichem vindt een man de jongen, ronddolend in het veld. Een man vindt hem. Wie vorige week de lezing heeft gehoord over Jacob en zijn gevecht met de angst voor zijn broer, hoort hier direct een resonans: ook daar was er in een keer iemand, een man, een engel, een boodschapper, een richtingwijzer. Iemand die er zomaar is en je op het spoor zet van jouw weg ook al is dat de moeilijkste die er is: de weg naar je broers.

De man ziet Jozef, ronddolend. Wat hém opvalt is kennelijk niet dat kleed.

Buiten de familieverbanden kunnen mensen jou heel anders zien. Hij ziet hem dolen en hij vraagt alleen maar: wat zoek je? De mooiste, beste, meest menselijke vragen zijn de open vragen. Niks invullen, niets van alles al denken te weten over een ander, gewoon vragen.

Hadden de broers dat ook maar gedaan toen Jozef kwam. Al was het maar een nurks 'wat kommie doen' geweest. Alles beter dan van verre hem zien aankomen en al die tijd

van het naderen alleen maar gebruiken om te herhalen en te herhalen wat je al van hem denkt te weten, in plaats van te vragen, hoe moeilijk ook: wat kom je doen? De broers stellen geen vragen meer. Zij weten alles al.

Nu kan Jozef niet zeggen: onze vader wil heel graag weten hoe het met jullie gaat, hij vraagt naar jullie vrede. Dat is het woord waarmee Jacob hem op pad heeft gestuurd. Maar wie zou het de broers kwalijk kunnen nemen dat hun dat niet lukt. Aan dat gewaad herkennen zij hem uit duizenden, van kilometers afstand. En in een flits reageren ze. Vastzittende pijnlijke emoties zijn altijd alert, altijd op hun hoede, en reageren direct op elk signaal van mogelijke bedreiging. En ons verstand heeft het nakijken.

Ons verstand werkt vergeleken met onze emoties heel erg traag. Dat is op zich heel goed, denk maar aan onze verre voorouders, die gingen niet eerst rustig nadenken als de leeuw met honger toesprong. De snelheid die dan het leven redt zit niet in het verstand, maar in het direct reageren op wat het lichaam als gevaar herkent.

Maar gevaar sluipt niet alleen buiten de groep rond. Met dezelfde felheid reageren we op wat er gebeurt binnen de groep, in ons sociale leven. En dat doen we nog altijd zo. Hoe modern we ons ook voelen, hoe verstandig we onszelf ook vinden, onze bedrading is nog altijd die van heel lang geleden.

De Bijbel weet van deze dingen, weet van emotie, van pijn, van die flits en die felheid. Maar de Bijbel komt niet uit op een betoog 'wij zijn ons brein' en 'de vrije wil bestaat niet'.

De emoties slaan aan, direct, vrijwel zonder tijd, maar er zit ook een grote traagheid in het verhaal. Van heel ver zien ze hem komen, zij krijgen heel veel tijd om na te denken. Ruben springt in en vertraagt wat er gebeurt, stop, laten we even denken. En nadat ze Jozef in de put hebben gegooid, gaan ze zitten om te eten. Je moet het maar kunnen, samen eten, buitensluitender dan zo kan het niet, excommunicatie. Maar ook dat geeft bedenktijd.

Het verhaal vertelt niet duidelijk dat het de broers zijn die hem verkopen. Het lijkt erop dat zij niet de enigen waren die op het idee kwamen. Die midianitische handelaars zijn er in een keer ook. Maar hoe het ook zij, Jozef verdwijnt uit hun leven, voorgoed, naar ze menen.

Wij, als lezers, zien Jozef in de verte over de horizon verdwijnen, steeds kleiner, maar wij mogen ook verder kijken, met hem mee, óver de horizon. Het verhaal geeft ons het

voorrecht vanuit een groter perspectief te kijken. De wereld is zoveel groter dan de emoties waarin we gevangen zitten.

Laten we dan ook even meebewegen, een stapje terug, in die grote ruimte gaan staan, op afstand kijken, dan zie je veel meer. Laten we luisteren naar het geluid van Jozef. Wat hebben we nu eigenlijk van hem gehoord? Drie kleine zinnen: Hier ben ik tot zijn vader. Het ultieme woord van gehoorzaamheid. En in antwoord op de vraag van de man bij Sichem: ik ben mijn broers aan het zoeken. Zeg me toch waar ze aan het weiden zijn.

Dat is alles. Wat opvalt is de totale stilte waarmee Jozef de ramp ondergaat die hem overkomt. Pas later, veel later, als Jozef zijn benarde broers in zijn paleis met elkaar hoort spreken horen wij als lezer, luisteraar hoe erbarmelijk de jongen heeft geschreeuwd.

De broers zeggen dan tegen elkaar: 'Voorwaar, nu boeten wij voor wat wij onze broeder aangedaan hebben. Wij zagen zijn zielsbenauwdheid, toen hij ons om erbarming smeekte, maar wij hoorden niet'

Nee, toen niet. In een sfeer van gekwetstheid is het slecht luisteren. Wie zou ons dat kwalijk kunnen nemen.

Nu vraag ik jullie met mee te gaan naar de lezing uit het NT. Waarin een rechter voorkomt die naar niemand luistert maar de pech heeft dat er een vrouw komt die in haar roepen taaier is dan hij.

Als zo'n onmogelijk mens uiteindelijk tot luisteren kan worden gebracht hoe veel te meer God, is de uitleg van de gelijkenis. De vertaling zet ons even wat op het verkeerde been door die lange adem, dat klopt wel, maar waar het om gaat is juist de snelheid, het gemak waarmee God naar ons luistert. God is niet doof. Je hoeft niet te schreeuwen. In een mensenbeeld gezegd: hij is lankmoedig, hij heeft ruimte van hart, lengte van hart, heel veel geduld.

Er is veel ruimte om ons heen, er wordt ons vaak veel tijd gegeven. Zodat wij kunnen leren met onze gekwetstheid om te gaan. Zodat we niet alleen gehoord willen worden, maar allereerst zelf gaan luisteren naar onze emoties.

Hebben we een vrije wil? Emoties kunnen razendsnel opflitsen, daar kun je op dat ene moment nog even niks aan doen. Maar wel daarna. En je kunt reflecteren in tijden van rust. Zodat je iets minder wordt overvallen door emoties die zich zo plotseling kunnen melden.

Er is een grote traagheid in het verhaal van Jozef en zijn broers, en ook de rechter heeft veel tijd. Er wordt ons vaak veel tijd gegeven tot bezinning, tot vragen stellen allereerst aan onszelf: wat is dit, wat maakt dat die ander me zo stoort. Want zelfs al is die ander 1000 maal vervelender dan ik, dan nog is het mijn emotie die me stoort, die me doet malen over wat ik met die ander zou moeten doen, die me achteraf doet denken, dit had ik moeten zeggen of dat.

Er wordt ons vaak veel tijd gegeven. En er is een notie in de gelijkenis dat die tijd ook wel eens om zou kunnen zijn. Dat het ook ooit te laat kan zijn. Dat is in de kerk gebruikt als dreigen met gericht. Het is veel meer een soort droefheid. Geen dreiging maar droefheid, omdat er al die tijd naar je is gehoord.

Nee, niet misschien door de mensen om je heen. Dit is geloof, vertrouwen, waar de gelijkenis van spreekt. Dit is het meer dan wie wij zijn met elkaar, het geheim van die andere troost,

die ons in een ruimte van erbarmen plaatst, een veilige omgeving waarin we misschien de moed vinden allereerst te luisteren naar onze eigen zielsbenauwdheid die ons zo fel maakt naar onze broeder.

Luisteren doe je in tijden van rust. Daarom zijn we ook hier denk ik. Om ons te oefenen ons thuis te voelen veilig te voelen in die andere ruimte die zoveel meer is dan wij alleen met elkaar.

Amen

16 oktober 2016 Maranathakerk

Erika van Gernerden